

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІСНКА
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОСТУП

Збірник матеріалів
IX Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
«Нова українська школа:
теорія та практика»
(17-18 листопада 2022 року)

Луцьк – 2022

Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол №12 від 29.09.2022)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ПРИМА Раїса Миколаївна (головний редактор), доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки (м.Луцьк)

АНТОНЮК Володимир Зіновійович, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, Волинський національний університет імені Лесі Українки (м.Луцьк)

ВІТЮК Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки (м.Луцьк)

ЗАМРОЗЕВИЧ-ШАДРІНА Світлана Романівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри фахових методик і технологій початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ)

ПРИМА Дмитро Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки (м.Луцьк)

ДАНИЛЮК Оксана Климівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки (м.Луцьк)

СНОЖАК Małgorzata, dr hab., prof. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Koordynator Zespołu ds. Współpracy z Otoczeniem Zewnętrznym na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, Kierownik Laboratorium Badań nad Neuroedukacją, Kierownik Interdyscyplinarnego Zespołu Badawczego "NeuroEduLab" (Polska)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

КОМАР Ольга Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КРАСОВСЬКА Ольга Олександрівна, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

П24 Педагогічний поступ: збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Нова українська школа: теорія та практика» (Луцьк, 17-18 листопада 2022 р.) / За заг. ред. проф. Пріми Р. М. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2022. 186 с.

У збірнику представлені матеріали доповідей учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Нова українська школа: теорія та практика», які відображають актуальні питання педагогіки вищої школи, освітньо-наукових новацій у вітчизняній освіті, теорії і практики початкової освіти у площині вимог Нової української школи.

Адресується науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти, учителям.

Матеріали подано в авторській редакції.

УДК 37.014.3(477)(08)

© ВНУ імені Лесі Українки, 2022

© автори публікацій, 2022

Савчук Світлана, Антонюк Надія	
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	150
Склезь Ірина	
СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	152
Сірант Неля, Червінська Роксоляна	
ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	155
Солдак Аліна, Остапівська Ірина	
ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖЕВИХ РЕСУРСІВ У РОБОТІ ІЗ МАТЕМАТИЧНО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	158
Стефанюк Тетяна, Парфенюк Ірина	
ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	161
Стецькович Олена, Іовхімчук Наталія	
ВИВЧЕННЯ СИНОНІМІВ У ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	164
Тарасюк Тетяна	
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА-ФІЛОЛОГА» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ.....	167
Ткаченко Лідія	
ОРГАНІЗАЦІЯ МОВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ СЬОГОДЕННЯ	170
Харчос Юлія, Суржук Тетяна	
ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗДАТНОСТІ ЗАСТОСОВУВАТИ МОВНІ ЗНАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ	172
Хом'як Ольга, Давидюк Марія	
СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	175
Цуркан Таїсія, Різун Ольга	
ПРОГНОЗУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	178
Шевчук Тамара, Ткачук Ольга	
ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	181

*Ткаченко Лідія,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики викладання
філологічних дисциплін у дошкільній, початковій і
спеціальній освіті, Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди*

ОРГАНІЗАЦІЯ МОВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ СЬОГОДЕННЯ

Одним з пріоритетних завдань початкової ланки освіти є формування ґрунтовних знань мовної системи української мови, потужного активного словника, культури і техніки мовлення. Саме в початковій школі закладається основа для подальшого мовленнєвого розвитку дитини, введення її у складну систему навчальної і соціальної комунікації. І хоча ми маємо потужну методичну базу саме в мовно-літературній галузі в початковій школі, до цього часу виникає безліч проблем із організацією конструктивного мовного середовища в закладах освіти. На жаль, не поодинокі факти, коли вчитель на уроці говорить державною мовою, а на перерві переходить на іншу, уживає суржикові елементи, порушує норми орфоєпії та ейфонії. Окрему проблему сьогодні становить спілкування в соціальних мережах. Молодші школярі не обізнані з правилами написання коротких повідомлень, порушують етикетні формули, обмежуються неправильними скороченнями та відповідними смайликами. Прикро, коли чат класу перетворюється на локацію, де батьки й діти, а іноді й учителі пишуть безграмотно, переходять на особистості, з'ясовують стосунки. Зауважимо, що мовне середовище у початковій школі це ще й засіб соціалізації, основа розвитку критичного мислення, засвоєння основних комунікативних стратегій. Тому проблема організації мовного середовища в закладах освіти набула нової актуальності.

Розглядаючи мовне середовище освітнього закладу як важливий складник освітнього простору, ми наголошуємо на необхідності зміни підходів до мовної підготовки сучасного вчителя. Така підготовка має бути наскрізною, спиратися не лише на спеціальну навчальну дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням», а стати складником усіх педагогічних практик, відповідних семінарів з підвищення рівня володіння державною мовою та розроблення й захисту проектів, що будуть реалізовані майбутніми вчителями у подальшій професійній діяльності.

Змінилися й функції мовного середовища. Сьогодні йдеться не лише про освітні завдання, варто розуміти, що саме в початковій школі формується україноцентрична світоглядна позиція. В умовах сьогодення патріотизм набув незворотної тенденції, перейшов із формальної дефініції в розряд чуттєво-сміслової сфери кожного українця. Ми заговорили про генетичний код нашої нації, для передачі і збереження якого мова має стати вирішальним чинником. Не випадково МОН України рекомендує зараз посилити історико-культурні компоненти освітнього процесу, бо історію та культуру ми маємо вивчати у

зовсім інших вимірах, на основі підходів, відмінних від тих, що були чинними до 24 лютого 2022 року [1].

Доцільно говорити і про відповідне оформлення освітнього середовища. Продуктивними в цьому контексті є підходи зазначені в Концепції Нової української школи, які акцентують увагу на необхідності оформлення всього шкільного простору: коридорів, класів, бібліотеки, спортивного залу, зон відпочинку відповідними кольорами й змістовим контентом – правилами, формулами, цитатами відомих українців про школу, науку, державу. Новим змістом і смислом маємо наповнити ранкові зустрічі і хвилини мовчання [2]. Психологиня С. Ройз зазначає: «Кожною дією, яку ми пропонуємо дітям, кожним досвідом, у який ми їх запрошуємо, ми можемо робити їх більш глибокими, усвідомленими, сприяти їхньому зростанню, а можемо зробити ці дії формальними і знецінити їх» [3]. Це дуже важливе завдання: зробити мовне середовище живим і динамічним, таким що реагує на запити учнів, допомагає знайти відповіді на безліч запитань, спонукає до пізнавальної активності й дослідницької діяльності. У цьому контексті доцільно звернути увагу на те, що кардинально змінився контент писемного мовлення. Сучасні учні вже носії кліпового мислення, а якісно зроблена презентація дозволить коротко й змістовно передати великі обсяги інформації. Але і такий інтелектуальний продукт вимагає грамотного оформлення, чітких формулювань, висунення гіпотези чи тези та їх аргументованого доведення.

Окремо хотілось би зупинитися на такому важливому складнику мовного розвитку учнів, як читання. До послуг сучасної дитини безмежний вибір книжкової продукції, але і батьки, і вчителі відмічають постійне зниження інтересу до читання. Дослідниця А. Ємець зазначає, що існує кілька причин, що призводять до цього: мало читають або зовсім не читають у сім'ї, де зростає дитина, відсутня системна робота з книгою в школі, де формується спочатку інтерес до читання, а потім коло читацьких інтересів, читання перестало пропагуватися суспільством як корисне й захоплююче дозвілля [4]. І такі явища відразу негативно позначилися на розвитку мовлення памолоді, інтелектуальному зростанні її.

Отже, організація мовного середовища в початковій школі – один із важливих чинників загального розвитку учнів, їхньої соціалізації, формування комунікативної компетентності, що основою для подальшого навчання і становлення особистості в цілому.

Джерела та література

1. Про історико-культурну складову освітнього процесу : Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. URL: <https://naqa.gov.ua/2022/06> (дата звернення 03.10.2022).
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 03.10.2022).
3. Як наповнити сенсами формальні «Хвилини мовчання» в закладах освіти : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-napovnyty-sensamy-formalni-hvylyny-movchannya-v-zakladah-osvity/> (дата звернення 03.10.2022).
4. Ємець А. А. Як навчити дитину розуміти і любити літературу : Коло читання молодших школярів. Київ : Шкільний світ, 2011. 112 с.